BETÆNKNING

Afgivet af Finans- og Skatteudvalget

vedrørende

Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges senest til EM2027 at fremlægge en samlet grønlandsk model for, hvordan det gennem økonomiske, skattemæssige og strukturelle incitamenter kan gøres mere attraktivt at bo, arbejde, vende tilbage til og drive erhverv i Grønlands mindre bosteder og yderdistrikter. Modellen skal tage udgangspunkt i grønlandske geografiske, økonomiske og samfundsmæssige forhold og blandt andet belyse mulighederne for differentierede skattevilkår, lavere leveomkostninger, forbedrede transport- og fragtvilkår samt særlige tiltag, der kan få unge og uddannede til at bosætte eller genbosætte sig i mindre bosteder.

Fremsat af medlem af Inatsisartut Erik Jensen, Siumut

Afgivet til forslagets 2. behandling

Finans- og Skatteudvalget har under behandlingen bestået af:

Medlem af Inatsisartut Aqqalu C. Jerimiassen, Atassut, formand
Medlem af Inatsisartut Pele Broberg, Naleraq, næstformand
Medlem af Inatsisartut Margrethe Thaarup Andersen, Demokraatit
Medlem af Inatsisartut Hans-Erik Enoksen, Demokraatit
Medlem af Inatsisartut Ane Hansen, Inuit Ataqatigiit

Udvalget har efter 1. behandlingen 6. oktober under EM2026 gennemgået forslaget.

1. Forslagets formål og indhold

Med sit forslag ønsker forslagsstilleren at pålægge Naalakkersuisut senest til EM2027 at fremlægge en samlet grønlandsk model for incitamenter, der kan gøre det mere attraktivt at bo, arbejde og drive erhverv i mindre bosteder og yderdistrikter. Modellen skal bl.a. belyse mulighederne for differentierede skattevilkår, lavere leveomkostninger, bedre transport- og fragtvilkår samt tiltag, der kan tiltrække unge og uddannede.

2. Førstebehandling af forslaget i Inatsisartut

Under forslagets førstebehandling fremsatte Naalakkersuisut følgende ændringsforslag:

"Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges senest til EM2027 at udvikle et særskilt initiativ som led i Handlingsplan for landets yderdistrikter. Initiativet skal belyse, hvordan økonomiske og strukturelle rammevilkår og incitamenter kan bidrage til at gøre det mere attraktivt at bo, arbejde, vende tilbage til og drive erhverv i landets mindre bosteder og yderdistrikter."

Forslaget blev på den baggrund henvist til behandling i Finans- og Skatteudvalget.

3. Forslagets økonomiske og administrative konsekvenser

Der henvises til beskrivelsen af konsekvenserne i forslaget.

4. Udvalgets behandling af forslaget

Forslagsstilleren peger på, at den stigende urbanisering medfører affolkning og en ændret befolkningssammensætning i mindre bosteder og yderdistrikter. Udviklingen kan efter forslagsstillerens opfattelse næppe standses, men politiske tiltag kan mindske de økonomiske og strukturelle ulemper ved at bo og drive erhverv uden for de større byer.

Forslagsstilleren fremhæver samtidig, at bygder og mindre bosteder bidrager til fiskeri, fangst, produktion og selvforsørgelse og derfor ikke alene bør betragtes som en offentlig udgift. Der bør på den baggrund undersøges incitamenter, som blandt andet kan tilskynde unge og uddannede til at vende tilbage, herunder differentierede skattevilkår og nedskrivning af studiegæld. Samtidig ønskes bedre rammevilkår for virksomheder gennem blandt andet forbedrede finansierings- og fragtvilkår samt øget lokal værdiskabelse.

Formålet med forslaget er således at udvikle en særlig grønlandsk model, der gennem økonomiske, skattemæssige og strukturelle incitamenter kan understøtte bosætning, arbejdspladser og erhvervsudvikling i landets mindre bosteder og yderdistrikter.

Tidligere undersøgelser og igangværende initiativer

Udvalget bemærker, at nærværende forslag skal ses i sammenhæng med en række tidligere og igangværende arbejder vedrørende bosætning, levevilkår og erhvervsudvikling i bygder, mindre bosteder og yderdistrikter.

På FM2022 behandlede Inatsisartut et beslutningsforslag om at undersøge mulighederne for at indføre ordninger for bygder og yderdistrikter inspireret af reglerne for Finnmark i Norge, herunder skattefradrag, lavere landsskat og gunstigere muligheder for afvikling af studielån. Inatsisartut vedtog et ændringsforslag, hvorefter undersøgelsen også skulle omfatte mulighederne for at opretholde basal offentlig service i takt med ændringer i befolkningssammensætningen samt vurdere relevansen af aktuelle regionale tiltag fra Finnmark.
På denne baggrund fremlagde Naalakkersuisut i august 2023 redegørelsen Økonomiske incitamenter til opretholdelse af bosætning og erhverv i Nord-Norge. Redegørelsen gennemgik

den norske model og vurderede dens fordele og ulemper. Det fremgår blandt andet, at en evaluering fra 2022 viste, at tiltag som lavere skat og nedskrivning af studielån i bedste fald havde haft en midlertidig virkning og ikke havde kunnet modvirke urbaniseringen. Omkostningerne ved ordningen blev for 2022 opgjort til over 800 mio. kr.
Naalakkersuisut konkluderede på den baggrund, at den nordnorske model ikke indeholdt konkrete tiltag, som kunne sikre en varig løsning på affolkningen af mindre lokalsamfund i Grønland. Naalakkersuisut oplyste samtidig, at der var igangsat en undersøgelse af, hvilke forhold der har betydning for, om befolkningen i mindre bosteder vælger at blive boende eller flytte.

Udvalget bemærker, at der er forskel på tilgangen i redegørelsen fra 2023 og nærværende forslag. Hvor Naalakkersuisut undersøgte erfaringerne med den norske model, efterspørger forslagsstilleren nu en grønlandsk model, der tager udgangspunkt i landets egne geografiske, økonomiske og samfundsmæssige forhold. Forslaget kan således ses som et ønske om at gå fra undersøgelse af udenlandske erfaringer til udvikling af mulige tiltag tilpasset grønlandske forhold.
Hertil kommer, at Inatsisartut ved EM2025 vedtog, at Naalakkersuisut sammen med KANUNUPE og kommunerne skal udarbejde en handlingsplan for yderdistrikterne. Handlingsplanen skal have fokus på fysiske leveforhold og basale ydelser samt investeringer og udvikling inden for blandt andet uddannelse, handel, fiskeri, beskæftigelse, energi, infrastruktur og sundhed. Naalakkersuisut har i tilknytning hertil nedsat en tværdepartemental indsatsgruppe, som skal arbejde med handlingsplanen.

Udvalgets vurdering
Udvalget konstaterer, at der allerede foreligger undersøgelser af flere af de økonomiske og skattemæssige tiltag, som omtales i nærværende forslag, samtidig med at der pågår et bredere arbejde med udviklingen af yderdistrikterne. Det giver anledning til at overveje, hvad den efterspurgte samlede grønlandske model konkret skal tilføre de eksisterende undersøgelser og igangværende initiativer.
Efter udvalgets opfattelse fremstår forslagets politiske formål forholdsvis klart, mens det er mindre tydeligt, hvilket konkret resultat Naalakkersuisut forventes at fremlægge. En samlet grønlandsk model kan forstås som en oversigt over mulige økonomiske, skattemæssige og strukturelle tiltag, der kan danne grundlag for det videre politiske arbejde. Begrebet kan imidlertid også forstås som en mere konkret model, hvor de enkelte ordninger er nærmere udformet, og deres økonomiske, administrative og øvrige konsekvenser er belyst.

Modellens målgruppe er heller ikke entydigt afgrænset. Forslaget omhandler både mulighederne for at blive boende, arbejde og drive erhverv i mindre bosteder og mulighederne for at tiltrække nye borgere og virksomheder eller få tidligere fraflyttede til at vende tilbage. Disse målgrupper kan have forskellige behov, og de samme incitamenter vil derfor ikke nødvendigvis have samme virkning for alle.

Udvalget finder det i den forbindelse relevant at henvise til Redegørelse om landsplanlægning 2023 – Det nødvendige vedligehold, hvor det fremhæves, at der mangler nærmere viden om, hvilke forhold der har størst betydning for borgernes valg af bosted. Redegørelsen skelner mellem forhold, der får borgere til at flytte fra et bosted, og forhold, der gør andre bosteder mere attraktive at flytte til.
Udvalget finder derfor, at arbejdet med en grønlandsk model bør tage højde for de forskellige forhold, der påvirker fraflytning, fastholdelse og tilflytning. Det vil kunne bidrage til at målrette de økonomiske, skattemæssige og strukturelle incitamenter mod de faktiske udfordringer i landets mindre bosteder og yderdistrikter.

Udvalget bemærker endvidere, at Naalakkersuisut i sit svarnotat henviser til erfaringerne fra Nordnorge, som efter Naalakkersuisuts vurdering viser, at skattemæssige incitamenter har haft begrænset betydning for bosætningen. Naalakkersuisut peger samtidig på, at geografisk differentierede skattevilkår vil kunne gøre skattesystemet mere komplekst og medføre øget administration.
Udvalget finder, at disse forhold er relevante at inddrage i vurderingen af mulige incitamenter. Erfaringerne fra Nordnorge udelukker imidlertid ikke i sig selv, at økonomiske og skattemæssige virkemidler kan have en anden betydning under grønlandske forhold. Det afgørende må være, at mulighederne og konsekvenserne vurderes med udgangspunkt i Grønlands særlige geografiske, økonomiske og samfundsmæssige forhold.

På baggrund af ovenstående finder udvalget, at der er grundlag for at imødekomme Naalakkersuisuts ønske om at lade arbejdet indgå som et særskilt initiativ i den allerede igangsatte handlingsplan for landets yderdistrikter. Udvalget lægger samtidig vægt på, at forslagsstillerens centrale intention om at belyse økonomiske, skattemæssige og strukturelle rammevilkår og incitamenter fastholdes, og at arbejdet tager udgangspunkt i de forhold, der har betydning for bosætning og erhvervsudvikling under grønlandske forhold.

5. Udvalgets indstillinger

- Et flertal i udvalget bestående af repræsentanter for Demokraatit, Inuit Ataqatigiit og Atassut indstiller forslaget til forkastelse.
- Et flertal i udvalget bestående af repræsentanter for Demokraatit, Inuit Ataqatigiit og Atassut indstiller Naalakkersuisuts ændringsforslag til vedtagelse.

Med disse bemærkninger, og med den i betænkningen anførte forståelse, skal udvalget overgive forslaget til 2. behandling.

Aqqalu C. Jerimiassen
Formand

Pele Broberg
Næstformand

Margrethe Thaarup Andersen

Hans-Erik Enoksen

Ane Hansen